

**МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
ЦЕНТАР ЗА СТРУЧНО ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУКА**

НАСТАВНА ПРОГРАМА

**ВЛЕЧА НА ВОЗОВИ
- ИЗБОРНА -
IV година**

СООБРАЌАЈНА СТРУКА
Техничар за железнички сообраќај

Скопје, 2008 година

1. ИДЕНТИФИКАЦИОНИ ПОДАТОЦИ

1.1. Назив на наставниот предмет: ВЛЕЧА НА ВОЗОВИ

1.2. Образовен профил и струка

1.2.1. Образовен профил: техничар за железнички сообраќај

1.2.2. Струка: сообраќајна

1.3. Диференцијација на наставниот предмет

1.3.1. Карактеристичен за образовниот профил

1.4. Година на изучување на наставниот предмет: четврта

1.5. Број на часови на наставниот предмет

1.5.1. Број на часови неделно: 2 часа

1.5.2. Број на часови годишно: 66 часа

1.6. Статус на наставниот предмет: избран

2. ЦЕЛИ НА НАСТАВНИОТ ПРЕДМЕТ

По совладувањето на наставната програма по *влеча на возови- изборна настава* ученикот стекнува знаења и се оспособува:

- да ги опишува карактеристиките на локомотивата од серија 441;
- да ги опишува постапките при ракување на локомотивата од серија 441;
- да ги познава уредите за ракување на локомотивата од серија 461;
- да ги разликува електричните системи и опрема на локомотивата од серија 461;
- да ги идентификува карактеристиките на локомотивата од серија 442;
- да ја објаснува постапката на ракување со локомотивата од серија 442;
- да ги опишува постапките при ракување на локомотивата од серија 461;
- да ги опишува карактеристиките на електромоторниот воз од серија 412;
- да ги толкува постапките за ракување со електромоторниот воз од серија 412;
- да развива чувство и да стекнува навики за уредно, брзо и точно извршување на работата.

3. ПОТРЕБНИ ПРЕТХОДНИ ЗНАЕЊА

За успешно следење и совладување на наставата по наставниот предмет *влеча на возови - изборна настава*, односно постигнување на поставените цели, потребни се предзнаења од наставните предмети организација на железнички сообраќај, практична настава и влеча на возови од II и III година.

4. ОБРАЗОВЕН ПРОЦЕС

4.1. Структурирање на содржините за учење

Тематски целини	Број на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу темат. целини и меѓу предметите
1. ОПШТИ КАРАКТЕРИСТИКИ НА ЕЛЕКТРО ВЛЕЧАТА	8	Ученикот: - да го опишува развојот на електричната влеча; - да ги познава стабилните постројки на електричната влеча; - да ги разликува еднонасочните и наизменичните системи на електрична влеча; - да ги познава основните карактеристики на електричната влеча во поглед на принципот на работа, економичноста и екологијата.	-Укажување на историскиот развој на системите и уредите на електричната влеча; -презентирање на стабилните постројки на електричната влеча; -објаснување на улогата на стабилните постројки во системот на електрична влеча; -презентирање на еднонасочните и наизменичните системи на електрична влеча; - посочување на основните карактеристики на електричната влеча во поглед на принципот на работа, економичноста и екологијата.	-Организација на железнички сообраќај
2. ОПИС И КАРАКТЕРИСТИКИ НА ЛОКОМОТИВАТА ОД СЕРИЈА 441	12	-Да ги опишува техничките податоци на локомотивата; - да ги познава главните делови и опремата на локомотивата; - да ги разликува високонапонските уреди и опрема на локомотивата; - да ги објаснува карактеристиките на влечните мотори; - да ја познава опремата и индикаторите во управувачницата; - да ги опишува постапките и начинот на управување со локомотивата; - да го познава начинот на регулирање	- Укажување на техничките податоци на локомотивата; - презентирање на електричната, механичката, пневматската и кочната опрема на локомотивата; -објаснување на високонапонската опрема и уреди на локомотивата; -објаснување на принципот на работата на влечните мотори; - укажување на опремата и индикаторите во управувачницата; - посочување на постапките при управување со локомотивата;	-Организација на железнички сообраќај -Практична настава

		<p>на брзината на локомотивата;</p> <ul style="list-style-type: none"> - да го познава начинот на користење на кочните уреди на локомотивата; - да ги идентификува помошните уреди и инсталации на локомотивата. 	<ul style="list-style-type: none"> - презентирање на начинот на регулирање на брзината и промената на насоката на движење на локомотивата; -објаснување на работата на директните и индиректните воздушни кочници; -набројување на помошните уреди и инсталации на локомотивата. 	
<p>3. ОПИС И КАРАКТЕРИСТИКИ НА ЛОКОМОТИВАТА 461</p>	<p>12</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Да ги познава техничките податоци на локомотивата; - да ги идентификува главните делови и опремата на локомотивата; - да ги разликува високонапонските уреди и опрема на локомотивата; - да ги познава влечните мотори и нивните карактеристики; - да ја познава опремата и индикаторите во управувачницата; - да ги опишува постапките и начинот на управување со локомотивата; - да го познава начинот на регулирање на брзината на локомотивата; - да го разликува начинот на управување на локомотивите 441 и 461; - да го познава начинот на користење на кочните уреди на локомотивата; - да ја опишува работата на електричните кочници; - да ги идентификува помошните уреди и инсталации на локомотивата. 	<ul style="list-style-type: none"> - Укажување на техничките податоци на локомотивата; -набројување на електричната, механичката, пневматската и кочната опрема на локомотивата; -објаснување на високонапонската опрема и уреди на локомотивата; -објаснување на принципот на работата на влечните мотори; - укажување на опремата и индикаторите во управувачницата; - посочување на постапките и начинот на управување на локомотивата; - презентирање на начинот на регулирање на брзината и промената на насоката на движење на локомотивата; -објаснување на разликата во начинот на управување помеѓу локомотивите 441 и 461; -објаснување на работата на директните и индиректните воздушни кочници; -објаснување на работата на електричните кочници; -набројување на помошните уреди и инсталации на локомотивата. 	<p>-Организација на железнички сообраќај</p> <p>-Практична настава</p>

<p>4. ОПИС И КАРАКТЕРИСТИКИ НА ЛОКОМОТИВАТА 442</p>	<p>12</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Да ги познава техничките податоци на локомотивата; - да ги идентификува главните делови и опремата на локомотивата; - да ги разликува високонапонските уреди и опрема на локомотивата; - да ги идентификува влечните мотори и нивните карактеристики; - да ја познава опремата и индикаторите во управувачницата; - да го опишува начинот на управување на локомотивата со помош на тиристори; - да го познава тиристорскиот начин на регулирање на брзината; - да ги познава придобивките од тиристорското управување со локомотивата; - да го познава начинот на користење на кочните уреди на локомотивата; - да ја објаснува работата на електричните кочници; - да ги идентификува помошните уреди и инсталации на локомотивата. 	<ul style="list-style-type: none"> - Укажување на техничките податоци за локомотивата; - набројување на електричната, механичката, пневматската и кочната опрема на локомотивата; - објаснување на високонапонската опрема и уреди на локомотивата; - објаснување на принципот на работата на влечните мотори; - укажување на опремата и индикаторите во управувачницата; - презентирање на постапките и начинот на управување на локомотивата со помош на тиристори; - демонстрирање на начинот на регулирање на брзината и промената на насоката на движење на локомотивата; - презентирање на придобивките од тиристорското управување и регулирање на брзината на локомотивата; - објаснување на работата на директните и индиректните воздушни кочници; - објаснување на работата на електричните кочници; - набројување на помошните уреди и инсталации на локомотивата. 	<p>- Организација на железнички сообраќај - Практична настава</p>
<p>5. ОПИС И КАРАКТЕРИСТИКИ НА ЕЛЕКТРОМОТОРНИОТ ВОЗ СО СЕРИЈА 412</p>	<p>14</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Да ги познава општите технички карактеристики на електромоторниот воз; - да ги идентификува уредите и опремата на електромоторниот воз и нивната улога; 	<ul style="list-style-type: none"> - Набројување на општите технички карактеристики на елктромоторниот воз (механички, пневматски и електричен дел); - укажување на уредите и опремата инсталирани на електромоторниот воз и нивната улога; 	<p>- Организација на железнички сообраќај - Практична настава</p>

		<ul style="list-style-type: none"> - да ја разликува високонапонската опрема на електромоторниот воз; - да ја познава електричната опрема; - да ги познава електронските системи, уреди и блокови на електромоторниот воз; - да го опишува начинот на ракување и управување со електромоторниот воз; - да ги опишува системите за греење и вентилација во електромоторниот воз; - да ја објаснува работата на електропневматските кочници; - да ги идентификува карактеристичните дефекти на електромоторниот воз; - да го опишува начинот на одржување на електромоторниот воз. 	<ul style="list-style-type: none"> - набројување на високонапонската опрема на електромоторниот воз (пантограф, главен прекинувач, главен трансформатор); -објаснување на електричната опрема, електронските системи, уреди и блокови на електромоторниот воз; -презентирање на начинот на ракување и управување со електромоторниот воз; -презентирање на системите за греење и вентилација во управувачницата и кабините за патниците на електромоторниот воз; - објаснување на работата на кочните уреди на електромоторниот воз; -укажување на карактеристичните дефекти на електромоторниот воз; -објаснување начинот на одржување на електромоторниот воз. 	
6. СОВРЕМЕНИ СИСТЕМИ НА ЕЛЕКТРО - ВЛЕЧА	8	<ul style="list-style-type: none"> - Да ја опишува работата на повеќесистемските локомотиви; - да го објаснува микропроцесорското управување на локомотивите; - да го познава принципот на работа на магнетно – левитационите возови; - да ги опишува системите за централно далечинско управување со возовите (ЦДУ). 	<ul style="list-style-type: none"> - Објаснување на работата на повеќесистемските локомотиви; -презентирање на микропроцесорското управување на локомотивите; -објаснување на принципот на работа на магнетно – левитационите возови; -посочување на системите за далечинско управување со возовите. 	-Организација на железнички сообраќај

4.2. Наставни методи и активности на учење

Целите на изборниот наставен предмет **влеча на возови - изборна настава** се реализираат со примена на наставните форми: фронтална, групна и индивидуална. Како наставни методи може да се користат: демонстрација, дискусија, решавање на проблеми, активна демонстрација на учениците, учење преку сопствено откривање и др.

Активности на ученикот: црта, набљудува, споредува, прибележува, чита, открива, учи независно и работи домашни задачи.

Активностите на наставникот се: организира и раководи активна и индивидуална дејност кај учениците, објаснува, организира и води дискусија, дава инструкции, пишува на табла, демонстрира, ги оценува задачите, поставува прашања, регистрира, оценува и ги анализира резултатите.

4.3. Организација и реализација на наставата

Процесот на учење по предметот **влеча на возови - изборна настава** се изведува преку стручно – теоретска настава, со создавање оптимални услови за индивидуализираната настава и работата во тимови, како и проектни задачи и индивидуални домашни. Образовните активности се организирани според неделен распоред на часовите во четири тримесечја и во две полугодија.

4.4. Наставни средства и помагала:

- аудио – визуелни помагала;
- слајдови;
- илустрации;
- учебници и учебни помагала;
- дополнителна литература (сообраќајни упатства; Интернет извори и др.).

5. ОЦЕНУВАЊЕ НА ПОСТИГАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Оценувањето на постигањата на учениците се врши перманентно преку усно проверување на знаењата. Исто така, на крајот од полугодieto и наставната година се проверуваат постигањата на учениците преку изготвени тестови на знаења од тематските целини реализирани во текот на полугодieto и наставната година. Доколку ученикот не постигне резултати во реализирањето на конкретните цели на наставната програма, се постапува согласно на законската регулатива за средно образование.

6. КАДРОВСКИ И МАТЕРИЈАЛНИ ПРЕДУСЛОВИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

6.1. Основни карактеристики на наставниците

Наставникот по наставниот предмет **влеча на возови - изборна настава** треба да ги поседува следните педагошки, персонални и професионални карактеристики: да е психофизички здрав, да владее со литературниот јазик и писмото на кои се изведува наставата, да е комуникативен и отворен за соработка, да е соодветно професионално образован, со или без работно искуство, да ја сака педагошката работа и да напредува во неа, да е добар организатор, да е креативен и способен за примена на иновации во образовната технологија.

6.2. Стандард за наставен кадар

Наставата по предметот **влеча на возови - изборна настава** ја реализираат кадри со завршени студии по:

- железнички сообраќај и транспорт;
- електротехника;

со здобиена педагошка, психолошка и методска подготовка и положен стручен испит.

6.3. Стандард за простор

За успешно реализирање на целите на наставниот предмет **влеча на возови - изборна настава** наставата се реализира во специјализирани училници или кабинет за сообраќај, соодветно опремен со наставни средства и помагала, според нормативите за простор и опрема или во службата на влеча на возови во Македонски железници.

7. ДАТУМ НА ИЗРАБОТКА И НОСИТЕЛИ НА ИЗРАБОТКАТА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

7.1. Датум на изработка: февруари 2008 година

7.2. Состав на работната група:

1. Ридван Зекири,	дипл. маш. инж.,	советник, Центар за стручно образование и обука - Скопје
2. м-р Гордан Стојиќ,	дипл. сооб. инж.,	наставник во СУГС „Владо Тасевски“ - Скопје
3. Мартин Павлов,	дипл. сооб. инж.,	наставник во СУГС „Владо Тасевски“ - Скопје
4. Зоран Николовски,	дипл. ел. инж.,	МЖ, „ТРАНСПОРТ ЈП“ - Скопје

8. ПОЧЕТОК НА ПРИМЕНА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Датум на започнување: 01.09.2008 година

9. ОДОБРУВАЊЕ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Наставната програма по предметот **влеча на возови - изборна настава** ја одобри министерот за образование и наука со решение бр.11- 4721/13 од 20.06.2008 година.